

- osobnosti funkcionirovaniya : avtoref. dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.04; 10.02.19 / Yelena Vladimirovna Yazykova. – Rostov n/D., 2010. – 22 s.
10. Yashanov S. M. Sistema informatychnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia : monohrafiia / S. M. Yashanov ; za nauk. red. akad. M. I. Zhaldaka. – Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2010. – 486 s.
11. Holberg B. Status and friends of distance education: a survey and bibliogr / B. Holberg. – London : Kogan Page; N.Y. : Nichols, 1981. – 200 p.

Галаган И. М. Профессиональная подготовка студентов-заочников с применением технологий электронного обучения.

В статье освещены сущность основных понятий и компонентов технологий электронного обучения. Проанализированы различные взгляды ученых относительно понятия "электронное обучение". Приведены теоретическое обоснование необходимости внедрения технологий электронного обучения в процесс профессиональной подготовки студентов заочной формы обучения. Рассмотрены содержание и возможности технологий электронного обучения для реализации процесса профессиональной подготовки студентов-заочников.

Ключевые слова: электронное обучение, профессиональная подготовка, смешанное обучение, обучение профессиональных дисциплин, студент-заочник.

Galagan I. M. Professional training of undergraduate students with the use of e-learning technologies.

The article outlines the essence of the basic concepts and components of e-learning technologies. Different views of scientists concerning the concept of "e-learning" are analyzed. The theoretical substantiation of the necessity of introduction of e-learning technologies in the process of professional training of students of correspondence form of education is given. The content and possibilities of e-learning technologies for the implementation of the professional training of post-graduate students are considered.

Keywords: e-learning, vocational training, mixed learning, professional disciplines training, student-observer.

УДК 373.2:502]:159.955.2

Голота Наталія

**ДОВКІЛЛЯ ЯК ЗАСІБ ПІЗНАННЯ ДИТИНОЮ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПРОСТОРУ ТА ЧАСУ**

У дошкільному дитинстві відбувається формування образу світу завдяки тим враженням, які діти отримують через дорослого та спілкування з ним, а потім через самостійне освоєння навколишнього світу. Пізнаючи навколишній світ у його багатовимірності та розмаїтості, дитина вибудовує певну картину взаємозв'язків між предметами та явищами навколишньої дійсності, властивостей будь-яких сприйнятих об'єктів і образів. Охоплюючи всі сфери взаємодії дитини з довкіллям, орієнтування у часі та просторі створює умови для її всебічного розвитку, зокрема, формування світогляду, самосвідомості, а, отже, є важливою умовою процесу соціалізації. Найбільш повно організований пізнавальний процес для дітей відбувається в умовах дошкільного навчального закладу, який забезпечує особистісно орієнтований, диференційований, індивідуальний, діяльнісний, інтегрований, сучасні підходи до організації дитячої життєдіяльності, спрямований на розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей дитини та забезпечує особливу увагу до процесу засвоєння дітьми програмового матеріалу.

Ключові слова: діти дошкільного віку, діяльність, простір, час, просторово-часові уявлення.

Українське суспільство поставило перед дошкільною освітою завдання – розвиток цілісної, гармонійно розвиненої, життєво компетентної особистості, що актуалізує формування в дошкільнят активно-пізнавального ставлення до навколишньої дійсності,

уміння орієнтуватися в розмаїтті предметів і явищ, здатності довільно регулювати власну пізнавальну діяльність. В цьому аспекті особливої актуальності набуває проблема розвитку у дітей, починаючи з дошкільного віку, здатності до сприйняття предметів та явищ оточуючого, їх осмислення, усвідомлення зв'язків між ними. Дошкільний вік є початковим етапом формування особистості як суб'єкта діяльності, спілкування та пізнання (Р. Буре, О. Кононко, В. Кузьменко, Т. Піроженко, Т. Поніманська та ін.). У перші роки свого життя дитина не лише накопичує досвід пізнання особливостей об'єктів та явищ, що оточують її, але навчається орієнтуватися у навколишньому, розширює власний чуттєвий досвід. Пізнавальна, пошукова, орієнтовально-дослідницька діяльність дітей дозволяє їм моделювати у свідомості картину світу, яка розвивається в процесі взаємодії з навколишнім середовищем як сукупність знань, уявлень, смислів, що утворюють соціально-психологічний простір дитини.

Людина завжди володіє певною картиною світу, як системою уявлень про себе та навколишній світ, роль і місце в ньому, часову й просторову послідовність подій, їхні причини, значення, мету. Картина світу виступає як багаторівнева цілісна система уявлень людини про світ, інших людей, про себе та власну діяльність [6].

О. Леонтєвим була піднята проблема формування певної "картини світу" ще у дошкільному дитинстві [4]. Пізнаючи навколишній світ у його багатовимірності та розмаїтості, дитина вибудовує певну картину взаємозв'язків між предметами та явищами навколишньої дійсності, властивостей будь-яких сприйнятих об'єктів і образів. У сучасних наукових дослідженнях дефініції "образ світу" та "картина світу" є достатньо дослідженими. В психології ці поняття вживаються синонімічно. Їх підґрунтям є наукові розвідки С. Рубінштейна та О. Леонтєва, які засвідчили, що образ світу пов'язаний з соціальним та культурним розвитком особистості у життєдіяльності.

У дослідженнях С. Смірнова образ світу трактується як певна сукупність або упорядкована система знань людини про світ, про себе, про інших людей, яка опосередковує, пропускає крізь себе будь-який зовнішній вплив [9].

У працях О. Кононко "образ світу" розглядається як "суб'єктивна картина світу", що відображає особливості дитини, її внутрішнього світу, її відносини з довкіллям [2]. На думку дослідниці, узагальнений образ світу є системою просторів відносин дитини дошкільного віку зі світом: фізичний простір – ставлення до природи та рукотворного світу; соціальний простір – ставлення до інших людей; моральний простір – до норм і цінностей; особистісний простір – ставлення до себе. Ці ставлення, як елементи узагальненого образу світу, відображають вибірковість сприймання дитини й тенденції її поведінки. О. Кононко відзначає, що у побудові образу світу беруть участь просторово-часові уявлення та внутрішнє мовлення, завдяки якому образ світу оформлюється у вигляді абстрактних понять, описується з допомогою ключових слів, типізується. При цьому образ світу дитини завжди ідеалізований, зорієнтований переважно на засвоєні стандарти і зразки, ніж на реальне життя.

Сучасною дошкільною освітою передбачено освоєння дитиною цілісної картини світу, що відображено у взаємозв'язках та взаємозалежностях в освітніх лініях Базового компонента дошкільної освіти й зумовлює засвоєння дитиною узагальнених цілісних емпіричних уявлень та системи знань про довкілля (природне, предметне, соціальне) і місце в ньому людини; ефективну орієнтацію дитини у навколишньому, розумінні його та взаємодію з ним.

У філософських, психолого-педагогічних дослідженнях розкривається виключна роль освоєння часу та простору у побудові дитиною цілісної картини світу, усвідомлення свого місця в ньому. Простір і час є універсальною, базисною категорією у пізнанні дитиною оточуючих її людей і речей. Просторово-часові уявлення є невід'ємною частиною життя будь-якої людини, адже неможливе саме існування поза простором і часом. Охоплюючи всі сфери взаємодії дитини з довкіллям, орієнтування у часі та

просторі створює умови для її всебічного розвитку, зокрема, формування світогляду, самосвідомості, а, отже, є важливою умовою процесу соціалізації. Психологи вважають, що для діагностики пізнавальної сфери дитини найбільш важливими параметрами є просторові й просторово-часові уявлення, які формуються практично одночасно із довільною регуляцією психічної діяльності.

У нашому дослідженні розглядаємо не окремі поняття “просторові уявлення” та “часові уявлення”, а “просторово-часові уявлення”, вважаючи, що саме вони пронизують всі сфери взаємодії дитини дошкільного віку з дійсністю, забезпечують її успіх у пізнанні навколишнього світу, в оволодінні різними видами діяльності, розвитку соціальної адаптації і таким чином є основою життєвої компетенції дошкільника. Однак, аналіз досліджень свідчить, що в історії наукової думки одні дослідники розглядали або виключно уявлення людини про простір та взаємодію з ним, навіть не пов'язуючи його з часом, або уявлення про час, надаючи перевагу значенню часу у житті людини, не згадуючи про простір. Така позиція не сприяла формуванню цілісного уявлення людини про картину світу.

Мета статті – висвітлення особливостей пізнання дитиною дошкільного віку довкілля як засобу формування її уявлень про простір та час. Для реалізації мети нами були поставлені наступні **завдання**:

1. Вивчення впливу сформованості уявлень дітей дошкільного віку про довкілля на формування у них просторово-часових уявлень.

2. Визначення специфіки сформованості знань дошкільників про простір та час на особливості сприймання ними довкілля.

У дошкільному дитинстві відбувається формування образу світу завдяки тим враженням, які діти отримують через дорослого та спілкування з ним, а потім через самостійне освоєння навколишнього світу. У перші роки свого життя дитина не лише накопичує враження, але й розширює чуттєвий досвід, вчиться орієнтуватися у навколишньому світі.

Передаючи дитині вироблені людством і зафіксовані у культурі засоби пізнання світу, дорослий навчає її самостійно набувати знання і використовувати їх у житті. При пізнанні себе, свого внутрішнього світу, своїх можливостей у дитини формуються нові форми світосприймання, елементи довільності у розв'язанні пізнавальних завдань, інтерес до знань, що у цілому і вибудовує культуру пізнання. У дослідженнях Ж. Піаже зазначено, що розвиток є проявом помітних якісних змін у пізнавальних структурах особистості, у функціонуванні усіх її сфер, в результатах діяльності, в міжособистісних стосунках індивіда з суспільством і довкіллям. Тобто, чим дитина активніша у пізнанні навколишнього світу, тим більше у неї можливостей для розвитку.

У дослідженнях Б. Ананьєва, Л. Венгера, М. Веракси, П. Гальперіна, Д. Елькіна, О. Леонтьєва, Г. Леушиної, Г. Люблінської, Т. Мусейібової, О. Фунтікової, С. Рубінштейна та інших розкривається виключна роль освоєння часу та простору у побудові дитиною цілісної картини світу, усвідомлення свого місця в ньому. Разом з тим, результати вищевказаних досліджень свідчать, що дитина, яка оволоділа просторово-часовими уявленнями у належній мірі, ефективніше оволодіває засобами сприймання різноманітної інформації, легше виокремлює якості предметів і явищ навколишнього світу, а також здатна до самостійного здобуття знань, оволодіння різними видами діяльності. Результати досліджень Б. Архіпова, А. Семенович, С. Умрихіна та інших засвідчили, що розвиток просторового орієнтування і просторово-часових уявлень в онтогенезі покладений в основу як пізнавального, так і емоційного життя дитини.

Пізнання навколишнього світу починається з відчуттів і сприймань. Пізнавальна діяльність у дошкільному дитинстві розгортається у двох напрямках: стихійно, в різних формах життєдіяльності вона складає основний її зміст та цілеспрямовано, у процесі спеціально організованого навчання.

Починаючи самостійно пересуватись, маючи змогу маніпулювати з різними

предметами, дитина не тільки пізнає властивості предметів, але й набуває уявлень про їх місцезнаходження, розміщення у просторі. У процесі пізнання включаються всі види сприйняття: зорове, слухове, кінетичне, тактильне, смакове а також сприймання просторових уявлень. Це дозволяє дитині різнобічно пізнавати предмети, явища у сукупності їх властивостей і якостей.

Починаючи з раннього віку, набуття пізнавального досвіду відбувається шляхом експериментування, співставлення, порівняння, співвіднесення елементів спостережень, намагання їх інтерпретувати. Система просторових уявлень в якості однієї зі складових психічної діяльності починає формуватися у ранньому віці. Світ предметів перебуває у просторі специфічної діяльності дорослого світу, й дитина часто потребує допомоги у виявленні їх особливостей та якостей, доцільному використанні. Дослідження особливостей предметів, їх просторового розміщення, новий образ світу та новий образ себе, – все це пізнається дитиною емпіричним шляхом. Чуттєве пізнання простору зростає пропорційно накопиченню життєвого досвіду і знань про предмети навколишнього.

Поступово сприйняття кольору, форми, величини, визначення різних просторових характеристик об'єктів навколишньої дійсності сприяють формуванню у дитини найбільш повному уявленню про предмети. Загалом предметно – просторовий світ охоплює різноманітність предметів, об'єктів соціальної дійсності та виконує інформативну функцію – кожен предмет несе певні відомості про довкілля, є засобом передачі соціального досвіду. Слід відмітити, що просторові властивості та відношення виявляються при сприйнятті як реальних об'єктів, так і їхніх заміників. В процесі самостійної та організованої дорослим пізнавальної діяльності дитина освоює властивості та ознаки предметів (колір, форма, фактура тощо), опановує просторовими відношеннями, осягає соціальні взаємини між людьми, дізнається про будову власного тіла, тваринний і рослинний світ, пори року, усвідомлює плінність подій та ін.

Варто констатувати, що дітям дошкільного віку значно важче дається сприймання часу, ніж сприймання простору; їм складно осягнути логіку часових відношень, тривалі часові періоди. Формування часових уявлень у дітей починається пізніше, ніж просторових, і має свою специфіку. Сприймання часу – один із самих складних видів сприймання у силу його специфічних особливостей. Особливо яскраво це виявляється у дітей дошкільного віку, інтерес яких, насамперед, приваблюють конкретні, “видимі” предмети та явища навколишнього, які можна обстежити, використовувати в практичній діяльності. Але час не має наочної основи, його не можна торкнутися, обстежити, він сприймається опосередковано на основі діяльності, що здійснюється чи особливого предмета – годинника. Час злитий з життєвими подіями, тече в одному напрямку, його не можна повернути. Також дітям досить важко осягнути відносність позначення часових відрізків: те, що було завтра, стало сьогодні і т.п. Це спричинює плутанину в часовій орієнтації дітей – так дитина часто каже: “Вчора я піду у дитячий садок”. Один і той самий час сприймається по-різному в залежності від змісту і характеру діяльності, яку виконує дитина, її стану на даний момент: наприклад, якщо вона знаходиться в очікуванні привабливої події, то здається, що час йде повільно і дитина прагне “пришвидшити” його: “Ну швидше хай настане день народження! Чому так довго чекати?”. Так само, коли діти “поринають” у захопливу для них діяльність з експериментування різними матеріалами та предметами, малювання, конструювання, їм здається, що час спливає дуже швидко й часто просять дорослих дати їм можливість продовжити цікаву діяльність. Тому діти довго не розуміють логіку часових відношень і протягом всього дошкільного дитинства не сприймають дуже довгі часові періоди. Дитина дошкільного віку сприймає світ загалом, поза часом. Для неї немає значення де початок, де кінець. Слід пам'ятати про те, що чим більший простір самостійно засвоїла дитина, тим легше їй уявити довший часовий відрізок.

Наукові розвідки М. Веракси дозволили встановити, що орієнтування на зв'язок

часових і просторових відношень є особливою формою орієнтувально-дослідницької діяльності, відмінної від орієнтування тільки на часові і тільки на просторові відношення і, зокрема, відмічено, що таке орієнтування без спеціального навчання складається у дошкільників протягом всього дошкільного дитинства, однак без цілеспрямованого формування не досягає високого рівня [1]. У світлі цих даних залишається актуальною проблема розвитку у дошкільників адекватних способів сприйняття простору й часу, повноцінних просторово-часових уявлень і міцних навичок орієнтування у просторі та часі; це завдання є одним з найважливіших завдань дошкільної освіти загалом, спрямоване на формування у дітей життєвої компетентності. Однак, слід відмітити, що формування просторово-часових уявлень – тривалий і складний процес, який потребує від дорослого володіння відповідними технологіями створення спеціальних освітніх умов, тому що дітям самостійно опанувати визначенням просторово-часових характеристик предметів та об'єктів навколишнього досить важко.

У контексті нашого дослідження представляє інтерес розроблена А. Семенович структура просторових уявлень: перший рівень – просторові уявлення про власне тіло, другий – просторові уявлення про взаємовідношення зовнішніх об'єктів і тіла, третій рівень характеризується вербалізацією просторових уявлень, четвертий – лінгвістичні уявлення, які формуються безпосередньо як мовленнєва діяльність і які є водночас однією зі складових стилю мислення і власне когнітивного розвитку дитини.

Можемо резюмувати, що з одного боку, пізнаючи різні об'єкти й явища, їх змінюваність з часом, дитина осягає просторово-часові відношення, з іншого – сформовані уявлення про простір та час дозволяють їй глибше пізнавати навколишню дійсність.

У дослідженні Б. Мухацької зазначено, що особливо значущим для розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку є роль дорослого у створенні образу світу разом з дитиною. Насамперед, це організація ситуацій, які заохочують дитину пізнавати певні явища, а також допомога дитині в упорядковуванні самостійно набутого нею досвіду. При цьому важливо, щоб дорослий сам мав чітко усталений погляд на світ, знав, що в ньому є суттєвим для дитини, щоб навколо цього уже спільно з дитиною розширювати і впорядковувати її досвід [5].

Сучасні дослідники надають особливого значення простору життєдіяльності дитини, сприймаючи його як потужний засіб її розвитку.

К. Крутій відзначає, що персональний простір сучасної дитини старшого дошкільного віку одночасно є фізичним (тіло, предметне і природне середовище, оточуючі люди, різні заняття тощо) і психологічним (емоції, особливості взаємин з оточуючими тощо). Щось дитина у просторі свого життя приймає, від чогось відчужена. Дошкільник вже добре володіє своїм тілом, проте тілесна, а тим більше психологічна взаємодія з довкіллям, що робить цей світ “своїм”, ще у процесі становлення [3].

По мірі зростання дитини її фізичний простір розширюється й виходить за межі приміщення дому та дошкільного навчального закладу. Психологічний простір життя дитини дошкільного віку вирізняється високою значущістю чужого дорослого – вихователя, який символізує новий статус вихованця, від якого залежить емоційне благополуччя як конкретної дитини, так і оточуючих людей. Дослідження свідчать, що дуже часто дитина дошкільного віку відносить вихователю до свого персонального простору, надаючи їй майже такої значущості, як і матері.

На думку М. Осоріної, персональний простір дитини має складну систему координат, яку вона засвоює з початку раннього дитинства, передусім на підсвідомому рівні. Дослідниця відзначає, що коли простір, у якому живе дитина, не задовольняє її вікових потреб, вона відчуває сильний дискомфорт, отже, виростає емоційно та фізично нездільною, не здатною до інтимно-особистісних відносин із середовищем тощо [7]. Просторові координати (знайомі місця, шляхи, предмети, дерева тощо) допомагають їй зорієнтуватися на місці та реалізувати свою фізичну активність, випробувати себе в цьому

відношенні; соціальні координати (норми, правила, заборони, ритуали тощо) допомагають розібратися в життєвих колізіях, конкретних ситуаціях, учасником яких є дитина. Духовно-моральні координати (ієрархія цінностей оточуючого світу, зразки і прецеденти взаємодії людей, форми їх поведінки тощо) допомагають дошкільнику зрозуміти відносини між дорослими. Емоційними координатами персонального простору дитини дошкільного віку є сім'я і дім. Саме сім'я, навіть якщо вона складається з мінімальної кількості членів, поєднує для дошкільника минуле і майбутнє, інтимне із соціальним. Для повноцінного розвитку дитині необхідний дім, у якому є її персональне місце (окрема кімната, куточок для іграшок, книжкова полиця тощо). Дошкільнику необхідно забезпечити можливість бути повновладним господарем свого персонального простору. І фізичний, і персональний і психологічний простір невід'ємні від існування у часі й пізнання його.

Слід відмітити, що найбільш повно організований пізнавальний процес для дітей відбувається в умовах дошкільного навчального закладу, який забезпечує особистісно орієнтований, диференційований, індивідуальний, діяльнісний, інтегрований, сучасні підходи до організації дитячої життєдіяльності, спрямований на розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей дитини та забезпечує особливу увагу до процесу засвоєння дітьми програмового матеріалу. Таким чином сучасний освітній простір дошкільного навчального закладу не тільки включає в себе розвивальне середовище, зміст різних видів діяльності дітей, але й просторово-часові характеристики становлення особистості дошкільників.

Пізнання дитиною простору й часу впливає на всі сфери взаємодії дитини дошкільного віку з дійсністю, забезпечує її успіх у пізнанні навколишнього світу, в оволодінні різними видами діяльності, розвитку соціальної адаптації. В свою чергу, вчасне формування просторово-часових уявлень забезпечить ефективне пізнання об'єктів та явищ навколишнього. Відтак проблема формування просторово-часових уявлень у дітей дошкільного віку потребує більшої уваги педагогів, зокрема розширення можливостей різних видів діяльності дошкільників у пізнанні ними простору та часу.

Використана література:

1. *Веракса Н. Е.* Развитие временно-пространственных представлений у детей дошкольного возраста : автореф. дисс. ... канд. психол. наук. / Н. Е. Веракса. – Москва : НИИ дошкольного воспитания АПН СССР, 1977. – 20 с.
2. *Кононко О. Л.* Виховуємо соціально компетентного дошкільника : навч.-метод. посіб. до базової прог. розв. дитини дошк. віку “Я у Світі” / О. Л. Кононко. – Київ : Світоч, 2009. – 208 с.
3. *Крутий К.* Проектування освітнього простору дошкільного навчального закладу як умова розвитку здібностей дитини [Електронний ресурс] / К. Крутий. – Режим доступу : <http://www.ukrdeti.com/nauka.php?ar=1>.
4. *Леонтьев А. Н.* Образ мира / А. Н. Леонтьев // Избр. Психологические произведения : в 2 т. – Москва, 1983. – С. 251-261.
5. *Мухацька Б.* Стимулювання пізнавальної активності дітей у дитячому садку : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Божена Мухацька ; наук. конс. Л. В. Артемова ; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2001. – 41 с.
6. *Обухов А.* Исторически обусловленные модификации образа мира / А. Обухов // Развитие личности. – 2003. – № 4. – С. 51-68.
7. *Осорина М. В.* Секретный мир детей в пространстве мира взрослых / М. В. Осорина. – СПб. : Питер, 2011. – 368 с.
8. *Проблема восприятия пространства и времени* / под. ред. Б. Г. Ананьева и Б. Ф. Ломова. – Ленинград, 1961. – 212 с.
9. *Смирнов С. Д.* Психология образа: проблема активности психического отражения / С. Д. Смирнов. – Москва : МГУ, 1985. – 232 с.

References:

1. *Veraksa N. Ye.* Razvitie vremenno-prostranstvennykh predstavleniy u detey doshkolnogo vozrasta : avtoref.

- diss. ... kand. psikholog. nauk. / N. Ye. Veraksa. – Moskva : NII doshkolnogo vospitaniya APN SSSR, 1977. – 20 s.
2. Kononko O. L. Vychovuємо sotsialno kompetentnoho doshkilnyka : navch.-metod. posib. do bazovoi prohr. rozv. dytyny doshk. viku "Ja u Sviti" / O. L. Kononko. – Kyiv : Svitoch, 2009. – 208 s.
 3. Krutii K. Proektuvannia osvithnoho prostoru doshkilnoho navchalnoho zakladu yak umova rozvytku zdibnostei dytyny [Elektronnyi resurs] / K. Krutii. – Rezhym dostupu : <http://www.ukrreti.com/nauka.php?ar=1>.
 4. Leontev A. N. Obraz mira / A. N. Leontev // Izbr. Psikhologicheskie proizvedeniya : v 2 t. – Moskva, 1983. – S. 251-261.
 5. Mukhatska B. Stymuliuvannia piznavalnoi aktyvnosti ditei u dytiachomu sadku : avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.08 / Bozhena Mukhatska ; nauk. kons. L. V. Artemova ; Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova. – Kyiv, 2001. – 41 s.
 6. Obukhov A. Istoricheski obuslovlennye modifikatsii obraza mira / A. Obukhov // Razvitie lichnosti. – 2003. – № 4. – S. 51-68.
 7. Osorina M. V. Sekretnyy mir detey v prostranstve mira vzroslykh / M. V. Osorina. – SPb. : Piter, 2011. – 368 s.
 8. Problema vospriyatiya prostranstva i vremeni / pod. red. B. G. Ananeva i B. F. Lomova. – Leningrad, 1961. – 212 s.
 9. Smirnov S. D. Psikhologiya obraza: problema aktivnosti psikhicheskogo otrazheniya / S. D. Smirnov. – Moskva : MGU, 1985. – 232 s.

Holota Nataliya. Environment as a mean of space and time perception by pre-school children.

The formation of the image of the world occurs in preschool childhood, thanks to the impressions that children receive through an adult and communication with him and then through the independent developing of the surrounding world. Perceiving surrounding world in its multidimensionality and variety the child builds a certain picture of the interrelationships between objects and phenomena of the surrounding reality, the properties of any perceived objects and images. Covering all areas of the child's interaction with the environment, orientation in time and space creates conditions for its comprehensive development, in particular, the formation of a worldview, self-consciousness, and, therefore, is an important condition for the process of socialization. The most fully organized cognitive process for children takes place in pre-school educational establishment, which provides personally oriented, differentiated, individual, activity, integrated, modern approaches to the organization of child's life, aimed at the development of individual cognitive abilities of the child and provides a special attention to the process of the program the material mastering by children.

Keywords: preschool child, activity, space, time, spatial and temporal concept.

УДК 378.011.3-051:373.3:[004.775:005.336.2(045)]

Дрокіна А. С.

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
В УМОВАХ ОНОВЛЕННЯ ОСВІТИ**

У статті розглядається одна ключових проблемудосконалення професійної підготовки педагогічних кадрів в умовах оновлення освіти. На основі провідних ідей Концепції Міністерства освіти і науки України "Нова школа. Простір освітніх можливостей" з'ясовано необхідність підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних учителів початкової ланки освіти, здатних ефективно використовувати засоби інформаційно-комунікаційних технологій з метою оптимізації навчально-виховного процесу початкової школи. На основі наукових узагальнень педагогічних ідей і досвіду, визначено сутність інформаційної компетентності учителів початкової школи, обґрунтовано її значимість у їх майбутній професійній діяльності. У представленому дослідженні розкрито специфіку формування інформаційної компетентності у майбутніх учителів початкової школи в процесі їх фахової підготовки у педагогічному вищому навчальному закладі. З'ясовано, що сформована інформаційна компетентність вчителя